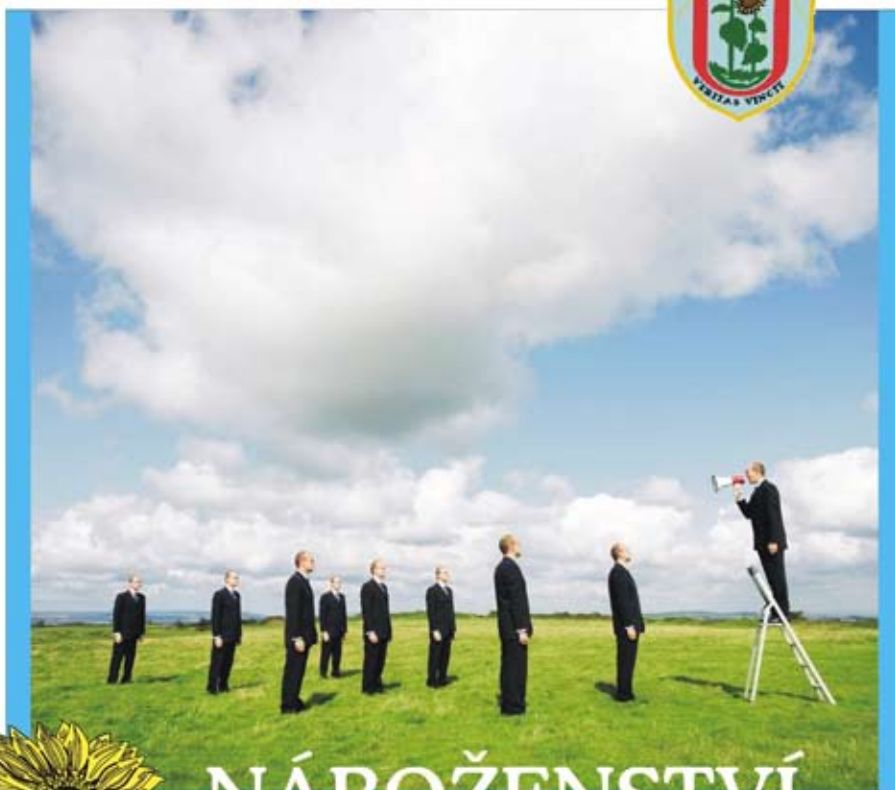

UNITÁŘSKÉ LISTY

Listopad 2009 • Ročník 16

NÁBOŽENSTVÍ a MOC

11

MĚSÍČNÍK SPOLEČENSTVÍ UNITÁŘŮ

Obsah Unitářských listů

LISTOPAD 2009

Rubriky

Slovo na cestu	3	Zprávy z ústředí NSČU	30
Pro vaše povzbuzení	16	Čtení na pokračování	31-34
Příběh k zamyšlení:		Humor solí života	35
Balada o lodích	17		
Příběh k zamyšlení:		Texty	
Balada námořníková	25	Vykořčili jsme všichni...	4
Meditace	26	Náboženství a moc	5-9
Letem unitářským světem	27	Duchovní cesta a politika...	10-16
Reportáž	28-29	Moderní člověk a...	18-24
Události-komentáře	29	Co pro vás znamenají...	30

UNITÁŘSKÉ LISTY vydává měsíčně Pražská obec unitářů pro členy, příznivce a přátele v Pražské obci unitářů, Místní skupině unitářů v Liberci, Obci širšího společenství. Názory v příspěvcích našich členů nemusí vyjadřovat názor redakce. Uzávěrka příspěvků vždy do 7. dne každého měsíce. Příspěvky do Unitářských listů pošlete e-mailem na adresu unitaria-praha@unitaria.cz nebo do kanceláře POU, Karlova 8, 110 00 Praha 1.

Redakce: OŠS: Petr Samojský; POU: Mirek Katzl, Romana Radová, Kateřina Samojská; MS Liberec: Jasoň Havlín. Odpovědný redaktor: Petr Samojský. Technická redakce: Mirka Kmentová a Marie Pichrtová. Výtvarný doprovod a ilustrace: Jana Hrevušová a archivní zdroje. Grafický návrh a sazba: Jiří Kloboučník. Jazyková korektura: Miloš Hlávka. Registrace: MK ČR E 13407.

Náboženství člověka transformuje, mění k lepšímu, vede ho cestou naděje k poznání Pravdy. Náboženství je jako loď, která pluje mořem beznaděje a zmaru – její paluba ti skýtá bezpečí, poznání, útěchu a posilu. Když se ale kormidla chopí politik, nafoukanec, výstředník, populist, blázen nebo posedlý, loď je v ohrožení excesem moci. Ale v ohrožení je také, když kormidelník maže karty u soudku rumu v podpalubí, nebo když loď kormidelníka nemá vůbec, pak je loď bezmocná a bezvládná, tedy bez moci, bez vlády. Moc a náboženství: odvěcí milenci, odvěcí rivalové.

Petr Samojský

Vykročili jsme všichni stejným krokem z věčnosti, abychom spolu sdíleli pouť tímto světem. Zjistili jsme záhy, že pouť tímto světem není snadná, že lidé si vzájemně kladou do cesty překážky a někdy jen těžko spolupracují. Zjistili jsme, že jsou lidé, se kterými jen těžko najdeme společnou řeč.

Uvědomili jsme si, že by bylo krásné žít ve světě, kde mír, pokoj a láska vládne bez ohrožení. Víme, že světový mír je ideálem, ke kterému máme směřovat a o který máme usilovat, třebaže také víme, že je to ideál v plné míře nejspíš neuskutečnitelný.

Leč skutečnost, že určitého ideálu nelze dosáhnout neznamená, že by nebylo dobré o ten ideál usilovat! Nechť v našem srdci co nejčastěji rozšiřujeme mír, pokoj a lásku, a nechť tyto nejvyšší duchovní kvality se šíří z našeho srdce dál do celého světa.

ps

NÁBOŽENSTVÍ A MOC

Rev. Dr. Petr Samojský

Náboženství je podivná věc. Náboženství má tisíce podob, tisíce projevů, tisíce významů, náboženství může zraňovat a zabíjet, náboženství může zachraňovat a udržovat při životě. Náboženství, tak jako oheň, je dobrý sluha ale zlý pán...

Lidská historie je plná příkladů, kdy mocní zneužívali náboženství ke svým mocenským choutkám. Kolik válek bylo vedeno pod záštitou náboženských ideálů? Kolik národů nebo kultur bylo vyhlaze-

---

Kde není náboženství, stává se dobrým mravem pokrytectví. Kde není vědění, nevědění se samo prohlásí vědou.

George Bernard Shaw

---

no, protože jejich náboženství bylo silnějším národem chápáno jako špatné? Kolik lidí bylo zavražděno, mučeno, týráno proto, že uctívali jiné bohy nebo uctívali tytéž bohy jiným způsobem? Kolik lidí muselo uprchnout ze své vlasti kvůli svému vyznání, tak jako Komenský nebo Priestley?

Náboženství je také velmi příhodný nástroj k obohacení. „Chceš-li rychle zbohatnout, založ si svou

vlastní církev,” řekl Ron Hubbard, pozdější zakladatel Scientologické církve. Podívejme jen na to, co se stalo s křesťanstvím. „Rozdej co máš a následuj mne,” učil moudrý mladík z Nazaretu, který chodil v prostém rouchu a v sandálech. V jeho jménu vyrostla světová organizace, jejíž předák se odívá do zlata a k přemísťování používá papamobil.

Náboženství lze rovněž skvěle použít jako nástroj k získání moci nad lidmi. Kdokoliv může být náboženským vůdcem, pokud pomineme oficiální náboženské organizace, které určují přesné podmínky, jak se stát knězem nebo duchovním. V neoficiálních náboženských směrech, na rozdíl od oblasti vědy, vůdce nemusí prokázat šíři svých znalostí ani míru praktických zkušeností k tomu, aby se dostal na místo, kde může své mocenské choutky upokojuvat. Stačí přesvědčit druhé, že „vyšší síly” s ním komunikují více a lépe než s ostatními. Stačí lidem poplést hlavu tvrzením, že to co oni nevidí a neslyší a nevnímají, on vidí a slyší a vnímá. Že to nelze prokázat? Co na tom, hlavní přece je mít víru, ospravedlnit se. Když je takový člověk postižen lehkou formou schizofrenie, což

mu zaručí změněné stavy vědomí, a když je k tomu i lehce paranoidní, což mu umožní strategicky zlikvidovat své oponenty, nic mu nestojí v cestě. Pro takové lidi je náboženství úrodná půda, úrodnější než politika, kde se takoví jedinci rovněž vyskytují...

Když si člověk uvědomí tu míru nesmyslných absurdit, válek, pučů, pálení na hranicích a všelikého jiného utrpení, které lidé museli za věky své historie vytrpět kvůli náboženským neshodám, asi ho napadne jednoduchá myšlenka, že kdyby náboženství nebylo, bylo by asi všem lidem líp.

Náboženství se střídají, pivo a víno zůstávají.

Woody Allen

Naproti tomu však je zase pravda, že náboženství dává člověku sílu v nesnázích, že ho podepře mocnou silou, když jeho cesta je těžká, že mu dodá inspiraci, vedení, záštitu, sebedůvěru. Přece když člověk v sobě nosí vědomí, že Bůh je s ním, když v sobě má ten tajemný pocit, že v něm je přítomno to, co je nepopsatelné a nepochopitelné, co však jej nekonečně přesahuje, a ba i nekonečně miluje, je to pak nádherný život, ve kterém žádná nesnáz nemůže být dost velká.

V náboženství nachází sílu k pře-

konání své bezmocnosti bezpočet všech bezmocných světa. Vzpomeňme jen třeba Latinsko amerických zemí, jaké divy tam dokázala tzv. teologie osvobození. Lidé zatlačení až na samé dno své existence, vyždímaní, chudí a ubozí, našli najednou obrodu, sílu k povstání za svá lidská práva a usilují o vnější i vnitřní svobodu.

Není však jistě nutno cestovat do Latinské Ameriky. Vzpomeňte si na své vlastní zkušenosti, na doby, kdy vám třeba bylo těžko, kdy vás život netěšil, kdy to bylo, jako by se svět proti vám spíkl a „nikdo vás neměl rád“. Možná jste v takové chvíli sáhli po své oblíbené knize, zadívali se na obraz, který je pro vás významný, nebo si poslechli svou oblíbenou hudební nahrávku? A pomohlo vám to, dodalo vám to sílu, sebedůvěru, inspiraci k překonání překážek. Pamatujete se na takovou chvíli? Byla to vaše osobní náboženská zkušenost. Co se to s vámi v té chvíli stalo? Byl to moment, kdy jste se skrze knihu, obraz, atd. vztáhli k nekonečnu – a to se vztáhlo k vám. I to je dar, který nám nabízí náboženství.

Já sám toto prožívám, kdykoliv je mi slabo na duši, a když sáhnou po svém milovaném Proroku od Džibrána: „Chcete-li poznat Boha, nestávejte se proto luštiteli hádanek. Raději se rozhlédněte kolem

a spatříte ho, jak si hraje s vašimi dětmi. A pohlédněte do prostoru: uvidíte ho kráčet v oblacích, rozpínat paže v blescích a sestupovat v dešti. Uvidíte ho usmívat se v květech a pak se vznést a mávat rukama ve stromech.” Když si tato slova připomínám, když je v

---

Člověk se neptá toho, kdo trpí: „Z jaké země pocházíš a jaké je tvé náboženství?“ Člověk pouze říká: „Trpíš, a to stačí, abych věděl: patříš ke mně a já ti pomohu.“

Louis Pasteur

---

sobě nechám zrát a působit, je to vpravdě jako bych se vztáhl k nekořečnu, a to se vztáhlo ke mně. To je velmi cenný dar, který mi dává moje osobní náboženství.

Vylíčil jsem různé formy, kterými se moc náboženství ve světě kolem nás projevuje. Z toho, co jsem řekl, by se mohlo zdát, že zdůrazňuji vnitřní náboženství, že vyvyšuji především ty formy náboženství, které obohacují vnitřní osobní život člověka. A že naproti tomu znevažují a kritizují ty vnější formy náboženství, jako náboženské organizace a zejména jejich sociální a politickou aktivitu.

Tak to ale není. Ano, považují za velmi důležité, ba zásadní, aby člo-

věk byl schopen a uměl žít bohatý vnitřní duchovní život, aby mu jeho osobní náboženství dávalo sílu, pomoc, inspiraci a pokoru. Ale kdybychom pěstovali pouze to vnitřní, svět by šel kolem nás, míjel by nás, a my bychom v něm byli naprosto pasivní. Byla by to velká škoda, protože náboženství dává neobyčejnou moc a sílu ke změně světa! A náš svět, jak nejspíš každý z nás dobře ví, má dost toho, co by se dalo změnit k lepšímu...

Proto jsem přesvědčen, že potřebujeme i to vnější náboženství, že potřebujeme náboženské organizace, že potřebujeme společenství, skupiny, debatní kroužky, organizovaná shromáždění, že potřebujeme být politicky a sociálně aktivní a tak dále – protože to vše je prostředek k změně světa.

Člověk není osamělým ostrovem. Nemůže žít duchovním životem jen tak sám se sebou a čerpat pouze ze sebe, ze svého vnitřního života. Bylo by to naivní myslet si, že člověk nepotřebuje žádného učitele, průvodce a naslouchající rádce, že nepotřebuje modely chování, vzory. Bylo by pyšné věřit, že člověk sám může najít to, co velikáni odhalovali v průběhu několika tisíciletí. Náboženství, to vnější, organizované, se snaží právě o to nabízet a poskytovat učitele, průvodce a naslouchající rádce, modely

a vzory chování, a i neúnavně připomínat a oživovat myšlenky těch nejmoudřejších z lidí v historii lidstva.

Jde jen o to, abychom byli schopni poučit se z historie a vynasnažili se zabráňovat tomu, aby náboženství bylo využito a zneužito. Abychom se snažili zabráňovat tomu, aby náboženství bylo profanováno, kompromitováno nebo zneužíváno k násilí na druhých, obohacování a despotismu. Jde o to, abychom vždy trvali na tom, aby si náboženství udrželo své ryzí jádro, aby v něm bylo to, co nám dává sílu, inspiraci, vedení, záštitu a sebedůvěru, jakož nás i spojovalo s nekonečnem. A aby ta či ona náboženská organizace, ke které se hlásíme, nám tyto věci poskytovala, protože to je přece její nejvlastnější poslání a smysl.

Když už tato slova říkám, nemohu je nevztáhnout také na nás, na

---

Slyšel jsem s obdivnou pokorou prohlásit jistou dámu, že pocit dobrého oblečení jí dává vědomí vnitřního klidu, jaký jí náboženství nemůže nikdy poskytnout.

Ralph Waldo Emerson

---

naše společenství. I my jsme náboženskou organizací. I my chceme, aby se u nás člověku dostáva-

lo posily, inspirace, vedení, záštity a sebedůvěry, a abychom společně měnili svět k lepšímu – v malém měřítku, pochopitelně. A i my musíme dbát na to, aby se v našem náboženství udržel věčný plamínek toho, co je ryzí a čisté, co dává člověku vědomí, že nikdy není sám,

---

Náboženství založené na lidské autoritě je bezcenné.

Ch. H. Spurgeon

---

i kdyby jej všechno štěstí opustilo. A musíme dbát na to, aby forma naší organizace nezastínila, nepřehlušila, nepošlapala a neudusila ten věčný plamínek toho, co je ryzí a čisté.

Přál bych si, abyste si tyto myšlenky nechali projít hlavou a zeptali se sami sebe, jak je pro vás toto naše společenství důležité, jak vám na něm záleží, jak vám pomáhá, podporuje a inspiruje vás, a jak vám umožňuje měnit svět – nějakou tou drobnou formou.

Náboženství je podivná věc. Náboženství má tisíce projevů, tisíce významů, náboženství může zraňovat a zabíjet, náboženství může zachraňovat a udržovat při životě. Náboženství, tak jako oheň, je dobrý sluha ale zlý pán... Tak jako oheň, můžeš je využít, posílit se jím, zaštitit se jím, bránit se jím, usnadnit si svůj život a dát svému životu

smysl. Můžeš jej však také zneužít, zprofanovat, a můžeš jej nechat být, přehlédnout je, ignorovat je. Je to na každém z nás, jestli dovolíme, aby nám náboženství dalo to, co může.

Já sám si pak ale přeju, abychom v našem duchovním společenství udržovali společnými silami ten věčný plamínek toho, co člověka povznáší, co je posvátné a svaté, co je ryzí a čisté.

DUCHOVNÍ CESTA A POLITIKA – PROTIKLADY?

1. ÚVOD

Otázku, uvedenou v nadpisu, si jistě často kladl poutník, který se vydal na duchovní cestu. Domnívám se, že její zodpovězení je pro něj jistě velmi důležité. Proto byla napsána tato stať, která vyjadřuje můj vlastní přístup k ní, a – i když ji lze považovat za osobní a subjektivní – může snad dopomoci k jejímu správnému pochopení. Jako vždy, i v této stati si musíme upřesnit základní pojmy a to rozšířenými definicemi.

Podle staré terminologie samo náboženství se původně nazývalo „cesta“. Co je to však „duchovní cesta“? Duchovní cesta je nejen hledání Nejvyšší Pravdy, ale i snaha o její realizaci v životě. Naše skriptata ji definují takto: „Duchovní cesta je soustavná snaha člověka o rozšíření svého vědomí, o překročení hranic svého omezeného „malého já“, o přiblížení se božství (absolutnu) a posléze o vědomé splynutí s ním“. K tomu je nutno doplnit: „Duchovní cesta znamená, že si nejen uvědomíte pravý účel, cíl a smysl života, ale že se zároveň vydáte tím nejsprávnějším pro vás směrem k jeho realizaci“. Další dů-

Ing. Dr. Otakar Mikeš, DrSc.

ležitý dodatek k definici upřesňuje cíl: „Cílem naší duchovní cesty je po kontaktu s božstvím v nitru návrat do praktického života s moudrostí dosažení a ne extatické blaženosti v hlubinách nitra“. Nástup na duchovní cestu je jakási smlouva člověka s „Vyšším Já“, které chápe jakožto částčku božství (absolutna) v sobě, určenou jenom jemu a v jehož existenci neotřesitelně věří. Hledající plně uznává nadřazené postavení „Vyššího Já“ v sobě, podřizuje se mu a přestože je dosud v zajetí „nižšího já“, orientuje svůj celý život tak, aby se postupně vymanil z iluzí a pout „malého já“ a aby se stále více niterně ve svém životě blížil k realizaci „Vyššího Já“. Je ochoten tzv. mystickou smrtí své „malé já“ obětovat na oltáři svého „Vyššího Já“. Duchovní cestu chápe jako inspirovaný systematický a detailně promyšlený způsob, jímž se může svému božství stále více blížit až k úplnému splynutí s ním.

Definice politiky. Tato definice je převzata z internetu (viz „Seznam Encyklopedie – Politika“).

Zní takto: „Politika (z řeckého „polis – město“ a „politiké-techné“ – správa obce) je proces a metoda závazného rozhodování určité skupiny lidí s pluralitními zájmy a názory. V rámci těchto kolektivních rozhodnutí je politika uměním spravovat věci veřejné, uměním řídit stát a hájit zájmy jednoho státu vůči druhému, vytvářet a udržovat vztahy mezi těmito státy. Pokud pluralita názorů a zájmů neexistuje (v nevyvinutých společnostech), nebo nemůže být uplatněna (v totalitních společnostech), nemůže dojít k politickému rozhodnutí. Prostředkem politiky je politická moc, kterou lze získat buď demokratickými prostředky nebo násilím. V otevřených společnostech demokracií vstupují do politiky politické subjekty politickým přesvědčováním (argumentací zúčastněných stran) a vyjednáváním (často kompromisním dohodnutím se) a tak vytvářejí či spoluvytvářejí politická rozhodnutí. Mezi takové subjekty mohou patřit jednotlivci (občané), stejně jako organizace (politické strany a hnutí, občanská sdružení a jiné zájmové skupiny). Vynutitelnost politického rozhodnutí je zajištěna autoritou (která vykonává politickou moc). V přeneseném smyslu znamená politika chování a jednání jednotlivce nebo skupiny a/nebo nasazení prostředků (ať legitimních nebo ne)

k dosažení určitého cíle. Politika jako správa věcí veřejných byla chápána již v antickém Řecku. Ve středověku se pak do jisté míry stala dědičnou záležitostí feudálů, o něco později výlučnou záležitostí politiků. V novější době přechází tato tradice do pojetí politiky jako věci občanů. Věda o politice se nazývá politologie.“

Po vysvětlení obou základních pojmů můžeme teď přistoupit k rozvíjení vlastního tématu této stati.

2. VZNIK A ROZVOJ POLITIKY

V pravěku lidstva nelze mluvit o nějaké politice. Skupiny lidské společnosti (tlupy, později knížectví a království) ovládali suverénně mocnáři (kteří ovšem mohli mít své poradní skupiny podřízených starších pomocníků). O politice v pravém smyslu toho slova mluvíme až ve starověku. Začneme starým Řeckem. Nejvýznamnější žák světově známého mudrce Sókrata (470 či 469-400 či 399 př.n.l.) byl Platón (427-347 př.n.l.). Ten se mimo rozvíjení svých nauk o idejích zabýval také politikou. Své politické názory vyjádřil svou Ústavou. Platónova ústava je aristokracie (v doslovném smyslu: vláda nejlepších). Je však zároveň dokonalou demokracií, (tj. vládou lidu). Neexistují žádné dědičné výsady, všichni mají stejnou možnost dosáhnout nejvyšších

míst. Jsou-li znakem demokracie stejné šance pro všechny, nemůže být uskutečněna důkladněji. Nejvýznačnějším žákem Platóna byl velký řecký filozof, univerzální antický myslitel, zakladatel logiky a jiných disciplin, peripatetik Aristotelés ze Stageiry (asi 382-322 př.n.l.). Etické a společenské názory Aristotela jsou dost blízké Platónovým: „Člověk je zoon politikon, tj. živá bytost společenská (politická). K udržení a zdokonalení života potřebuje společenství s jinými takovými společenskými bytostmi. Jak pro Platóna, je i pro Aristotela mravní společenství občanů v dobrém státě, založeném na zákoně a ctnosti, nejvyšší a vlastní formou mravnosti. Politika není nic jiného než užitá etika. Zkoumání etické zdatnosti je pouze předstupněm a teoretickou částí etiky, nauka o státu je její částí užitou a praktickou. Ústava se musí řídit podle konkrétních potřeb příslušného národa v příslušné době. To se ponejvíce děje zdravým míšením forem, přičemž jako nejvýhodnější se doporučuje mísit aristokratické a demokratické elementy tak, aby střední stav tvořil těžiště státu. Tím má být nejlépe zajištěna stabilita a ochrana proti extrémům. Aristotelés zářil jako velká hvězda nejen na nebi filozofie řecké, ale i světové, a její světlo ozařovalo myšlení lidstva po

více následujících století

Jestliže starořeční filozofové nám předkládali ušlechtilé ideje o politice, ke konci středověku se v Itálii vyskytly i názory přesně opačné. Po přelomu 15. a 16. století se italský humanismus postupně dostal do hluboké krize a začínal se rozpadat. V tomto chmurném období vystoupil na scénu problematický (vychvalovaný a proklínaný) florentinský rodák Niccolo Machiavelli (1469-1527), který se zaměřil především na otázky politiky, v níž se význačně uplatnil. Ve světě Machiavelliho není místo pro boží přítomnost a jestliže jeho geniální krajan Leonardo da Vinci s podobnými názory se orientoval na studium přírodních zákonitostí, Machiavelli se orientoval na studium lidských vztahů a činů, které podroboval střízlivé racionální analýze. Oběma Florentinům je cizí myšlenka vývoje, svět zůstává stále stejný. Chce-li se v něm po politické stránce uplatnit, musíme – podle Machiavelliho – poznávat zákonitosti ve hře soupeřících sil a vyvíjet vlastní energii bez ohledu na morální nebo náboženské hodnocení a respektovat „ducha doby“. Machiavelli vůbec nemluvil o božím původu náboženství, na které pohlížel z čistě pozemského prakticko-politického stanoviska, ale „náboženství je pro něj nutnou a jedinou formou spo-

lečenského vědomí, které zajišťuje duchovní jednotu lidu a státu“. Katolickou církevní formu náboženství však podrobil tvrdé kritice. Morální ohledy byly u něho vždy podřízeny politickým cílům. I když učení Niccola Machiavelliho bývá někdy považováno za nejdůslednější a nejcharakterističtější výraz renesančního politického myšlení, jeho vliv na teorii politiky je daleko širší a jeho pojetí bývalo někdy nejen komentováno, ale i praktikováno později, a to i v době zcela moderní. Z hlediska filozofie etiky je však označení nějakého politika jménem Machiavelli považováno za výraz morálně odsuzující. Z hlediska naší současné politiky (psáno v r. 2007) mohu poznamenat, že takové označení náleží i některým dnešním „politikům“.

Postupme však dále až do doby zcela moderní. Etika a morálka by se měly uplatňovat (a to výrazně!) také tam, kde je jich zatím – bohužel – nejméně, to jest v politice. Václav Havel formuloval (z duchovního hlediska) ve svém „Letním přemítání“ svůj názor na jejich vztah následovně: „Skutečná politika, politika vskutku hodná toho jména, a ostatně jediná politika, které jsem ochoten se věnovat, je prostě služba bližnímu. Službou obci. Službou i těm, kteří přijdou po nás. Její prapůvod je mravní, protože to je jen

uskutečňovaná odpovědnost k celku a za celek. Odpovědnost, která je sama sebou – totiž onou „vyšší“ odpovědností - jen a jen proto, že je zakotvena metafyzicky, vyrůstá totiž z vědomé či podvědomé jistoty, že naší smrtí nic nekončí, protože se všechno navěky zapisuje a zhodnocuje kdesi jinde, kdesi „nad námi“, v tom, co jsem kdysi nazval „paměť bytí“, v této neodmyslitelné součásti tajemného řádu kosmu, přírody a života, kterému věřící říkají Pánbůh a jehož soudu všechno podléhá. Nic naplat: skutečné svědomí a skutečná odpovědnost jsou vždycky nakonec vysvětlitelné jen jako výraz tichého předpokladu, že jsme přece jen „shůry“ pozorováni, že je „nahore“ všechno vidět, že se tam nic nezapomíná, a že tudíž není v moci pozemského času vyhladit z duše výčitku pozemského selhání: naše duše totiž tuší, že není jediná, která o tomto selhání ví“. A dále k etice a morálce: „Jako ve všem musím i v této věci začínat stále znovu sám u sebe. Totiž: za všech okolností se snažit být slušný, spravedlivý, tolerantní a chápající, zároveň však neúplatný a neobelhatelný, zkrátka snažit se být ze všech sil a trvale v souladu se svým svědomím a se svým lepším já“.

V politice se často uplatňuje heslo „účel světí prostředky“. Kato-

lický katechismus však k tomu říká nekompromisně: „Nelze ospravedlnit špatnou činnost konanou s dobrým úmyslem... Cíl neospravedlňuje prostředky“. (Kéž by se byla katolická církev touto zásadou ve své historii opravdu řídila – oč méně by bylo utrpení na Zemi!). Etické principy od vědy přes výchovu k ekonomii a politice lapidárně shrnuje současný indický prorok Sái Bába: „Věda bez lidskosti je marná a nebezpečná. Výchova bez charakteru je marná a nebezpečná. Ekonomie bez morálky je marná a nebezpečná. Politika bez zásad je marná a nebezpečná.“

3. STANOVISKO DUCHOVNÍ CESTY

V první kapitole této stati bylo vysvětleno, že duchovní cesta na počátku má často charakter mystiky a vede nás z labyrintu světa do ráje srdce. To je podrobně popisováno v citované knížce „Sádhaná (na asi prvních 100 stránkách). Druhá polovina duchovní cesty je však podrobně líčena na dalších asi 100 stránkách a ta vede (po nabytí moudrosti po kontaktu s absolutnem v nitru) z ráje srdce zpět do labyrintu světa, do užitečných aktivit v něm. Problematika smyslu života v životní praxi – založená na tvůrčí práci – je tak důležitá, že byla samozřejmě předmětem významných úvah i v našem

Náboženství Moudrosti a jednoznačně orientovala druhou polovinu duchovní cesty. Dosažení nejhlubšího ponoření v kontemplaci (průchod za Bránu Nebeského Klidu) je totiž velice vzácné a je dopřáno jen velmi malému počtu poutníků. Zpravidla vyžaduje úplné zřeknutí se všeho světského, veškeré připoutanosti, čehož se nejsnáze docílí zbařením se majetku, odchodem ze světa (do „bezdomoví“) a žitím životem poustevnickým, nebo odříkavým životem v klášteře. Tato forma duchovní cesty je však určena a vhodná jen pro zcela malý počet jedinců pro tento způsob života zvláště disponovaných. Poutníci však musí být vyvedeni z omylu (dosti zakořeněného mezi mystiky), že hluboká kontempace v nitru je vrcholem duchovní cesty. To je nesmírný omyl! Hluboká kontempace je pouze vyvrcholením introverze. Dosažení schopnosti kontempace je jen počáteční, výchozí polovina duchovní cesty, která nemusí u všech poutníků procházet skrze Bránu Nebeského Klidu. Pro většinu poutníků dostačuje dosažení předpokoje absolutna. Druhá polovina duchovní cesty nás teprve čeká! Je to cesta z ráje srdce zpět do labyrintu světa.

Jako základ těchto aktivit v labyrintu světa slouží idea univerzální jednoty. V moderní duchovní psy-

chologii idea univerzální Jednoty všeho bytí a dění hraje významnou úlohu. Skripta Náboženství Moudrosti říkají: „V pojetí moderního náboženství celá lidská společnost vytváří Jednotu (Unitas), ta však zahrnuje nejen lidstvo, ale vůbec všechny živé bytosti, celou přírodu (i tu neživou), celý vesmír“. A dále: „Podstata všeho je jednotná. Snaž se tuto Jednotu vycítit, pochopit a zažít! Jsme součástí univerzálního bytí. Nedomnívejme se, že jsme jen samostatnými, nezávislými bytostmi! To je iluze. Vesmírná Jednota je pravda. Nejenom druzí lidé, ale celá příroda se všemi svými bytostmi je součástí téže podstaty. Pochopme to a jednejme podle toho! Jednota všeho bytí však zahrnuje i ty části přírody, které v běžném myšlení nepovažujeme za živé: nádherná horstva, řeky, oceány, ale také nespočet vzdálených slunců na obloze nad našimi hlavami. Skrze naši podstatu jsme s tím vším spojeni. Jsme součástí obrovského jednotného živého duchovního organismu. Ve skutečnosti se rozpínáme do celého vesmíru, i když naše nervová soustava z toho všeho kosmického dění, zahrnujícího i nás, nám vyčleňuje jen nepatrnou část, ohraničenou povrchem našeho těla, a poutá tak část našeho vědomí iluzí, že toto tělo je naším jediným pravým „já“. Osvobod-

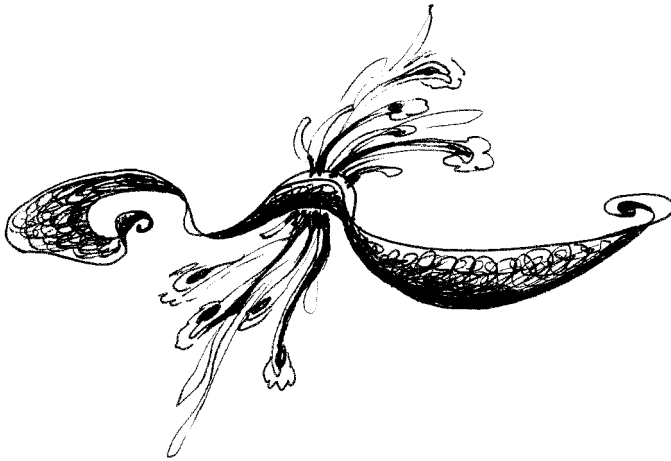
me se od tělesné iluze! Snažme se vyšší částí svého vědomí uvolnit ze zajetí tělesné skořápky! Chápejme své tělo, nervovou soustavu a mozek, ale i své myšlenky, představy a vědomí, jako integrální součást přírody jako celku. Pochopme, že náš život neznamena jen existenci jednoho jedince. Vžívejme se vyšší částí svého vědomí do stále se obnovujícího života celé přírody, v němž život jedince tvoří jen nepatrnou, pomíjivou část. Pociťujme nesmrtelnou Jednotu všeho bytí a vžívejme se do ní!“ Význam pochopení této Jednoty zdůraznil i Rabindranáth Thákur kratičkou větou: „Nalézti Jedno jest míti Vše“. Chápání Jednoty otevírá bránu k pochopení i dalších významných idejí a tím i našeho vztah k politice.

4. ZÁVĚR

Toto pojednání chce poutníkům na duchovní cestě ukázat, že po dosažení určité moudrosti kontaktem s božstvím v jejich nitrech a po návratu z ráje srdce do labyrintu světa je možné, aby ti, kteří k tomu pocítí pohnutky, se věnovali i ušlechtilým aktivitám v oblasti politiky. Do způsobu jejich práce pro společnost se – vzhledem ke stupni jejich duchovního vývoje – určitě nebude promítat špinavost a nechutnost nectností některých současných politiků. Příkladem nám může

býti již citovaný Václav Havel, který je rozhodně duchovně orientovaným člověkem (o určité formě své duchovní cesty diskutoval dokon-

ce s dalajlámou a společně s ním i meditoval) a přesto se politice aktivně věnoval a prosadil v ní i mnohé ušlechtilé cíle.

PRO VAŠE POVZBUZENÍ

Tomáš Baťa

Když budete člověka, který plave ve vodě, potápět pod vodu, bude se bránit, když mu pomůžete kupředu, nahoru z vody, bude rád. Totéž je s vašimi přáteli a spolupracovníky.

Netlačte je zpět, ale pomáhejte jim kupředu!

BALADA O LODÍCH

Loď to byla krásná, z kvalitního dřeva, kování se jen blyštělo, ozdobená korouhvičkami a cingrlátky, lanoví navoskováno, radost pohledět. Na kapitánském můstku seděl kapitán ve zlatě a hedvábí, rozkazoval a poroučel, a když jsi nastoupil, určil ti tvé místo a zadal úkoly. Někdy ti zapráskal bičem nad hlavou, když jsi zklamal jeho důvěru a polevil, jindy tě lákal na krásné cíle, ku kterým prý loď pluje. Nestačilo ti to ale a z lodi jsi uprchl, protože jsi poznal, že cíl je jen fata morgánou.

Nastoupil jsi na jinou loď. Ta byla prostá, bez ozdob a nádhery, vše sloužilo svému účelu. Kapitán byl sympáťák, člověk jako ty. „A kam to plujeme?“ ptal ses. „Cíl je popsán v této prastaré knize,“ řekl kapitán. „A už jste někdo byl v těch velkolepých končinách, o kterých kniha vypráví?“ „Kdepak, ale jistě tam jednou doplujeme,“ utvrdila tě posádka. A tak ses z lodi vykradl v noci pod rouškou tmy, abys nezklamal vstřicnou posádku lodi.

„Přece cíl musí být dosažitelný i bez knihy a nafoukaného kapitána,“ napadlo tě. A začal sis budovat svou vlastní loď. Jenže to věc není vůbec lehká, tos poznal po prvních pár neúspěších. Jednou ti chatrnou loďku rozbořily vlny, jindy se rozpadla sama, pak loď byla těžká a daleko by nedoplula.

Když ses procházel po břehu a přemýšlel o další lodi, potkals mě, a já na tom byl úplně stejně. Pohovořili jsme, vína popili, chlebem se nasýtli, a když jsme se pustili se zpěvem do stavby společné lodi, bylo nás víc, a za pár dní náš zpěv a radost ze společného díla způsobily, že na nové lodi pracovala celá posádka.

Víš ty co? Za pár dní odrážíme od břehu. Přidej se k nám, vyplouváme na širé moře. Ne proto, abychom se opíjeli iluzemi o pomyslných cílech a hloubali nad zatuchlými listy prastaré knihy. Ale proto, že se radujeme z prožívaného nekonečného moře, ze slunce v duši a vzájemného přátelství.

Tady příběh končí, jako v pohádce. Protože ale život není vždycky jako pohádka, příběh má i pokračování – pokud o ně stojíš a nevádí ti rozčarování z pohádky. Přejdi v tom případě na str. 25.

MODERNÍ ČLOVĚK A NÁBOŽENSTVÍ

T. G. Masaryk

(Kráceno z článků z Naší doby
1896-1898)

Znám vůbec jen otázku náboženskou, vždy byla a bude. O tom jsem nikdy nepochyboval ani okamžik, všecka životní zkušenost, všecko poznávání a studování potvrzovalo mně přesvědčení to pořád a pořád znova. Proto mně bylo vlastně záhadné to, že by lidé o tom doopravdy mohli pochybovat a proč. A skutečně o tom ani nepochybují – jistě se odpor proti náboženství skepsí nevyčerpává; vlastně běží o to, pochopit, co je podstata boje proti náboženství a jaký je obsah života zdánlivě beznáboženského.

Část I.

Umdlené duše: Moderní sebevražednost

... je to sociální nemoc moderní, nemoc moderní civilizace. Hromadnost případů sama již ukazuje, že je to skutečná nemoc, a ukazuje to stálé stoupání čísel. Anglický statistik nedávno vypočítal, že je teď ročně kolem 180.000 sebevražd – jen se ptejte, co to znamená, když tak velký počet lidí rok co rok, ba den co den (denně asi 500, tedy každou hodinu – noci nepočítajíc – asi 30) samochtíc opouští život, jehož mu poskytuje naše století. Jaká je dnes agitace proti militarismu – ale sčítejte tyto armády sebevrahů: co jsou proti tomu bitvy a války! Bitva, válka ovšem hodně bije do očí, ale ti tisícové a tisícové zmírají nepozorováni, nikdo si

toho již nevšimá, jako by to musilo být. Co je tu hluku pro řeže arménské, ale to není nic, když se ročně jen u nás v Rakousku zabíjí asi 4.000 lidí – v českých zemích asi 2.000? (Georg von Mayr napočítal, že za léta 1881-1893 v zemích, v nichž se statisticky počítá, bylo sebevražd 454.689; počet je ovšem mnohem větší, protože se mnohé případy nepočítají – zatajují se a podobně.)

A sebevražednost se pořád a pořád nejen rozšiřuje, ona se takorka prohlubuje: v Evropě ročně asi 2.000 neplnoletých, mezi nimi mnoho dětí, je s životem nespokojeno. Prosím, uvažujte o tom: děti zoufají nad životem a volí si smrt! Když se v Africe Boerové a Angličané potírají a když je tam nebo jinde zabito několik set lidí, celá Evropa je na nohou – a přece, co je to

proti jedinému případu, když si už sedmileté nebo osmileté dítě zoufá a život si bere. A takových „dětí“, statistika nám oznamuje, je mnoho a mnoho ...

Statistika sama ukazuje, že v četných případech bída nerozhoduje; co pak se také nevraždí lidé bohatší? Statistika však také dosvědčuje, že v menšině případů se udávají neblahé hospodářské poměry za příčinu sebevražd. A počet těch případů ještě se zmenší, jestliže se náležitě specifikují a analyzují; ...

Každý případ sebevraždy, který se vykládá nesnesitelnou bídou, dá se vyvážit četnými příklady opačnými, kde lidé neuvěřitelnou bídu přetrpěli, vydrželi, překonali. Když tedy jeden bídě ustupuje, druhý, třetí, čtvrtý ji přemáhá, ne bída, nýbrž osobní charakter skutečně rozhoduje. Bída a nouze mají jistě, toho nepopírám, vliv veliký, ale nejsou posledním rozhodčím. ...

Obvyklým odkazováním na chromyslnost sebevrahů podává se také výklad jen zdánlivý a prozatímní. Vždyť se naskýtá otázka nová – proč je v nové době tolik lidí chromyslných? Historie medicíny, statistika psychos a historie vůbec dokazuje nezvratně, že se v nové době také chromyslnost nepoměrně šíří a sílí. ...

Nemám před velikými mysliteli

a tvůrci proto menší úcty, že jsou mně nejvýznačnějším projevem moderního člověka. A proto si již dovolím říci, že problém sebevraždy je vůbec hlavní problém moderního tvoření literárního – bezmála bych řekl problém jediný.

Co jiného je obsah „Fausta“, nežli vývoj člověka nesoucího se k nejvyšším cílům lidské vědovnosti a moci a přece konečně odhodlaného opustit to své bojiště životní - již již sahá po smrtícím nápoji, tu však velikonoční zvony vracejí ho zemi. Vzpomínka na víru v dětství takovou měla sílu. Problém „Faustův“ z rozličných stran je osvětlován ve „Wertherovi“, „Wahlverwandschaften“ a zejména také „Wahrheit und Dichtung“ (historie s dýkou).

Byron řeší týž problém v „Manfredovi“, „Kainovi“, a v jiných svých pracích; Krasiňski v „Nebožské komedii“, Tolstoj v „Anně Karenině“, v „Rodinném štěstí“, Dostojevskij konečně v každém větším románu a ovšem také ve svých filosofických statích (Dněvník!). A nejinak: jako tito velitelé moderní myšlenky, také důstojníci a řadoví vojáci svádějí podobné duchovní bitvy; co jiného líčí Zola v „Díle“? Co chce Strindberg sebevraždou malíře Olla? Co Hauptmann sebevraždou dra Vockerata? A jak se končí Bourgetův „Žák“? Co chce Gram

Garborgův? Co teď čteme v „Triumu smrti“ u d'Annunzia? A tak dále a tak dále.

Co to? Všichni noví básníci-myslitelé, a právě největší, zabývají se ve svých nejvýznamnějších dílech sebevraždou ... Myslím, že si teď i začátečník v psychologii a v sociologii řekne, že tu skutečně máme veliký problém časový a že k jeho výkladu slepá patrona historického materialismu nestačí. Nestáčí ani na jeho osvětlení. Vezměme si na příklad Garborgova Grama v „Umdlých duších“, a čteme: „A pokolení podle cesty usedá a ruce spouští bezvládně. A pohled jeho strhaný a prázdný, jak bývá u šilence. Temnota napřed, temnota vzadu. Bezvýznamně, bezúčelně nad nekonečnými bařinami tančí vědy bludičky ...“

Co tu s historickým nebo s hospodářským materialismem? Bída - nouze? Ano – ale jaká? „Jest Bůh? – ‚To nevíme.‘ – Je duše? – ‚Nevíme.‘ – Potvráme, nebo zemřeme? – ‚Nevíme.‘ – Má život nějaký účel? – ‚Nevíme.‘ – Proč žiju já? – ‚Nevíme.‘ – Žiju, existuju opravdu? – ‚Nevíme.‘ – Co tedy víme? Lze nám vůbec něco vědět? – ‚Nevíme.‘ – A toto soustavné ‚nevíme‘ nazývá se vědou! A lidé ruce spráskají nad hlavou a s jásotem dí: Pokrok ducha lidského jest nepochopitelný! To ani víry v Boha víc nám netřeba,

neboť věda vyzorovala, že voda v kotli kypící zdvihá víko, a že třená pryskyřice přitahuje stéblo ...“

Není tedy div, že Gram-Garborg sám historický materialism zavrhuje: „Máme-li vydržet život, musí být trochu zlý. Hladový nezabije se tak snadno; doufá neustále, že přece najde příležitost, aby se najedl do syta; ale bohatý, který žil každý den skvěle a v radosti, ten běží k dasu kvapem; nuda na jedné straně a protivné svědomí na druhé ...“

Nezdá se vám, že ta moderní duše skutečně není tak vyložená jako houska na krámě? ... Vědecký a filosofický intelektualism, zejména jak se podává v pozitivismu („S Comtem to nejde“) přivádí člověka svým neharmonickým diletantismem k zoufání. Moderní vzdělanec se honí za štěstím, ale zatím lapá smrt. Nabývá sice jasnosti, ale ztrácí klid: na místě žádoucího plného vědění musí se konec konců spokojit skepsí, a s ní a jí dostavuje se neklid, nervosnost, pomařenost, šilenství, touha po zničení ... Summa: Žádné bažení a dychtění po bohorovnosti, ale starý recept Rousseauův: „Když se to dobře uváží – nezáleží ono štěstí, jaké všichni hledáme, vlastně v prostotě a skromnosti?“

... Nejen slabochové, ale i hrdinové v boji a seči pocítují bázeň, a v hloubi duše klíčí otázka pochyb-

nosti, nebylo-li by lépe bez boje ... Boj se vede mezi přesilou lidí starších a četnou armádou mladších. Mladší se staví proti náboženství a tím proti celému řádu sociálnímu a politickému. Vzpoura jako vždy čelí Nejvyššímu. Je boj o Boha. Moderní titanové, jako jejich předkové v řecké a semitské mythologii, ztěci chtí nebe a posadit se na trůn Nejvyššího. Vede je Faust, ale zeslábl – místo jeho zaujal Manfred a Kain ... k nim se připojili Gustav-Konrád, Jindřich a Pankrác .... Nejmladší čtyři vzbouřenců vede Ivan Karamazov a Razkolnikov ...

Však tu již slyšet hlas Aljoši, jenž v čele svých hochů vytrhl, aby bratra Ivana a jeho spolutitany odvedl z bojiště prosáklého krví a slzami a smířil zase s Nejvyšším –

... Titan ve své bohorovnosti stává se násilníkem anebo se připojuje k armádě zoufajících a umírajících ... Slabší hledají upokojení v buddhismu, spiritismu, symbolismu, a v jiných a četných formách a formalitách různorodého okultismu ...

Všude a všude záhada táž: jak dobojovat svůj boj s starým, jak se propracovat k jednotnému názoru na život, jak nalézt konečně uspokojení duši své. Tisíce a tisíce bojů těch neznají, okolnosti vnější, vhodná dispozice duševní, snad i tupost a necitelnost mnohým a mnohým

jsou přirozenou hrází proti bouřím, které zmítají duši těch, kteří nemohou nemyslit a necítit. A o ty právě běží, neboť sta a tisíce zase se řídí příkladem jejich.

Část II.

Moderní filosofie a náboženství

Ještě donedávna v kruzích tak zvaných vzdělaných (a dnes do kruhů těch hlásí se již kde kdo) o náboženství se nemyslílo; otázky náboženské pro člověka inteligentního a pokrokového není, otázka je rozřešena, dávno rozřešena – tak se říkalo. Dnes se o věci počíná mluvit jinak, počíná se uvažovat, má-li náboženství v naší společnosti platnost skutečně jen historicky dochovanou, přechodní, nebo je-li trvání jeho také oprávněno věčně.

Obecné mínění (těch tak zvaných vzdělaných kruhů) bývalo, že náboženství podleho moderní filosofii a vědě: moderní filosofie a věda však mají jiné starosti než náboženství – problémy politické, sociální, národnostní, to jsou problémy, ale co chcete s náboženstvím? A tou měrou, kterou filosofie a věda zdály se být moderními, tou měrou náboženství stávalo se lidem něčím nemoderním, zastaralým, starým, přežitkem. Ještě tak pro děti a pro ženy ... pro baby – Vždycky jsem chápal nesnadno, jak se toto mínění o protináboženské

podstatě filosofie a vědy mohlo tak rozšířit. Neboť pravý opak je pravda: filosofie a věda (rozumí se filosofie a věda moderní a nejmodernější) protináboženské nejsou.

Podívejte se přece do dějin filosofie a uvidíte, že největší myslitelé proti náboženství nebyli – naopak byli pro. Přece si jen vzpomeňte: Descartes svými argumenty pro theism, Leibnitz theodiceí, Locke úsilím o náboženství přirozené, a dále: Pascal, Rousseau, Kant, po Kantovi Jacobi, Fichte, Schelling, Hegel – všichni, všichni věnovali spekulaci o náboženství své nejlepší síly ...

Kant pro náboženství v tomto století učinil snad více než všichni jeho theologičtí odpůrcové. A někteří filosofové náboženství a církve přímo zakládali – Comte na příklad; a myslíte, že Nietzsche by měl toho vlivu, kdyby nebyl šel mezi proroky? A jak se to má s vlivem Schopenhauerovým? Nepůsobil svým mysticismem, jenž se přece obyčejně s náboženstvím přímo ztotožňuje? A Spencer – nekáže usmíření vědy a náboženství?

Náboženství je podstatným obsahem duchovního života člověka, k žití je tak potřebné jako vzduch – právě proto ho mnozí ani nepozorují, jak nepozorují vzduchu a neváží si jeho životodárnosti. (Ostatně ve velkých městech čistý vzduch pla-

tí se draze a náboženství taktéž se v nich hledá nejúsilněji!)

„Všichni opravdu velcí duchové jsou nábožní“ – čteme v „Umdlých duších“, a je to pravda. A přece je dnes lidí bez náboženství dost a dost! Není tu odpor? Není. Také věda, také umění, také mravnost patří k duchovní podstatě člověka, a kolik máte lidí bez pravého vědeckého vzdělání, bez uměleckosti, bez mravnosti – tak jsou také lidé bez náboženství anebo mají je ve způsobách a stupních divných a jinakých.

Náboženství – co pak věda a filosofie nestojí proti theologům, proti církvím a proti jejich náboženství? Náboženství in abstracto přece není, ale jsou různá náboženství pozitivní, oficiální - souhlasí moderní filosofie a věda s nimi? Hic Rhodus, hic salta! Pravda. Ale není filosofie a věda také v boji proti – filosofii a vědě? Není umění proti umění! Mrav proti mravu? Že by myslící člověk dnes, po tolika bojích, neprokoukl tu máju oficiálnosti, hrob opravdovosti? Positivní, oficiální věda, pozitivní, oficiální právo, pozitivní, oficiální umění – pozitivní, oficiální náboženství ... Můj ty Bože!

Avšak tak snadno, těmito několika slovy a tím srovnáním s ostatními kulturními mocnostmi ona vážná námitka odčinit se nedá:

o poměru a o boji filosofie s náboženstvím musí se promluvit širě a všestranněji. Chci zatím jen tolik říci, že boj filosofie a vědy proti pozitivnímu náboženství není důkazem, že filosofie a věda jsou eo ipso protináboženské.

Naopak dal by se z toho boje – z jeho houževnatosti a odvěkého trvání (je tak starý jako filosofie a náboženství) učinit vývod přímo opačný. Právě proto, že filosofii a vědě náboženství lhostejné není, je mezi oběma boj. Také v oborech jiných (na příklad v politice) nejvíce proti sobě stojí strany a směry si blízké. Nejedna filosofie potírá náboženství proto, že sám je ho pln. A o ateistech bylo již ne jednou řečeno, že vlastně žádných není – jistě negace Boha není ještě atheismem. Atheism skutečný, pozitivní opravdu je bylina řídká. Já alespoň z celé filosofické literatury nevěděl bych z myslitelů silnějších mimo oba Milly a snad Huma nikoho, jehož bych pokládal za ateistu, a i o těchto mám některé pochybnosti. (Podškrtnu, že mluvím o atheismu míněném doopravdy, o atheismu uvědoměném a pozitivním, nikoli o negaci a třeba sebe radikálnější protibožské revoluci. Sto ultraradikálních rebelantů – titanů nedá ani jedné části Huma!) Zkrátka – jen pozorněji myslet, a moderní filosofie a věda ztratí tu protiná-

boženskou funkci, která se jí posud přičítá.

Ani moderní přírodověda není protináboženská. Z moderní přírodovědy dělá se často enfant terrible, ale také neprávem. Mužové jako Faraday, Thompson a jiní a jiní nebyli proti náboženství. Ani Darwin – a právě darwinisté, jako na příklad sám Haeckel, v nejnovější době vůči náboženství hodně slevují. Avšak neběží tu o jednotlivá jména a authority, tvrdím více, a to, že přírodověda nemá pro naše století toho významu, který jí přisuzují ti, kdo ji prohlašují za vědu moderní po výtce, vidouce v ní projev našeho století nejcharakterističtější.

Celkový obraz doby není přírodovědný. Kdo to říká, nezná právě těch četných a rozmanitých oborů práce duchovnědné. Jak úsilně se dnes pěstí psychologie, sociologie, studium práva a historie politické, historie literatury, věd a tak dále – historickou by se naše doba mnohem dříve mohla zvat než přírodnickou. Podívejme se na množství a na obsah literatury a umění – vždyť i hudbou se řeší problémy přímo filosofické a náboženské, o moderně a o jejím překonávání naturalismu, o symbolistech a podobně ani nemluvíc. Do politiky pořád více a více zasahují církve a její (klerikální) strany, avšak i vedle toho proniká do ní pořád

více nový duch reformní; i nacionalism, jedna z mocností tohoto světa, hledá oporu v náboženství, jak tomu dosvědčuje nejen náš humanitism, ale i slavjanofilství, messianism a nacionalism německý (Lagarde a jiní). A co znamená tak zvané ethické hnutí, třebaže výslovně beznáboženské? Nevolá se na všech stranách po vzdělání jednot-

ném, filosofickém, a nedoznávají nejčelnější odborníci (právě přírodovědci), že bez filosofie nelze? Last not least: jak úžasně intenzivní je duchovní práce moderních theologů! Na to právě se zapomíná, že přece v každé vísce je akademicky vzdělaný duchovní a že celé to ohromné těleso církevní úsilně pracuje.

BALADA NÁMOŘNÍKOVA

Petr Samojský

Když jsme loď dostavěli, po čase jsme konečně vypluli na širé moře. Bylo to krásné. Radovali jsme se z nekonečného moře, ze slunce v duši a vzájemného přátelství. A cíle našich cest jsme prožívali v komůrce srdce svého. Až jednoho krásného dne na naši loď vstoupil člověk ve zlatě a hedvábí. Prý že nám ukáže nový a zářnější cíl. A pak nastoupil další, s tlustou knihou v podpaždí. Jeden z naší posádky řekl, že by bylo dobré zkusit to, druhý navrhnul přizvat třetího, který prý tomu nejvíc rozumí, čtvrtý napadl prvního, pátý začal zesměšňovat třetího, třetí obžaloval šestého.

A ten ve zlatě a hedvábí, a ten s tlustou knihou v podpaždí vystoupili na břeh a smáli se nám: „Vidíte, jak jste směšní a ubozí?“ A sedmý, osmý, devátý a desátý je následovali. A jedenáctý, dvanáctý a třináctý loď opustili, protože už plout vůbec nechtěli. Čtrnáctý a patnáctý loď chtěli prodat, v čemž jim zabránil šestnáctý a sedmnáctý, ale jen proto, aby si o ni mohli zahrát v karty. Naštěstí loď uchránili osmnáctý a devatenáctý, protože si dobře uvědomili, že v podpalubí je spousta sudů s rumem.

Dvacátý, to jsem já, starý a unavený námořník. Ne že bych byl tak skvělý, že bych pohrdnul rumem, kartami, penězi a čím dalším, ale přece jen ve mně žije ten sen o nekonečném moři, slunci v duši a vzájemném přátelství. A loď je důležitá, protože to je cesta k nim. Jenže sám ji nezvládnou vést větrem a vlnami, k tomu potřebuji tebe. Tedy jestli toužíš po nekonečném moři, slunci v duši a vzájemném přátelství. Můžeme si důvěřovat? Dokážeme se uchránit nesvárů a rozvatů? Ta plavba za to stojí, to na každý pád.

ZÁLEŽÍ NA TOM, JAKOU VÍRU MÁŠ

Sophia Lyon Fahs

Záleží na tom, čemu věříš, jakými ideály žiješ, čím sytíš své srdce a svého ducha, a čemu dovoluješ, aby směřovalo tvé kroky. Záleží na tom, jakou víru máš!

Některé víry jsou jako zahrady s vysokou zdí. Vybízejí k uzavřenosti a k pocitu, že její příslušníci jsou nadřazeni druhým a mají zvláštní privilegia. Jiné víry jsou otevřené a vedou k pocitu širší a hlubší vzájemnosti.

Některé víry jsou jako tmavá oblaka, která zastíňují dny dětství strachem z neznámých neštěstí. Jiné víry jsou jako sluneční svit, který děti pohladí teplem štěstí.

Některé víry rozdělují, oddělují ty, kdo se považují za spasené od nespasených, přátele od nepřátel. Jiné víry poskytují spojitost mezi lidmi různých společenství ve světě, kde osobitě rozdílnosti zkrašlují celek.

Některé víry poskytují klapky na oči a odebírají sílu, aby si člověk zvolil svůj vlastní směr cesty. Jiné víry jsou jako rozhledny v horách, které nabízejí široký výhled do okolí.

Některé víry oslabují schopnost být sám sebou a brání růstu zvidavosti. Jiné víry podporují sebedůvěru a obohacují pocit osobní vnitřní hodnoty.

Některé víry jsou rigidní, bezživotné, neplodné v prostředí měnícího se světa. Jiné víry jsou pružné jako mladý stromek, a stále rostou vzhůru a do šíře.

Jaká je tvoje víra?

LETEM UNITÁŘSKÝM SVĚTEM

ZÁPLAVY NA FILIPÍNÁCH

Rev. Nihal Attanayake píše z Filipín: Od neděle do čtvrtka jsem navštívil čtyři naše obce a vrátil se domů včera. Těžký déšť padal celou dobu, jen zřídka byl přerušen pálicím sluncem. Extrémy počasí, které jsem během cesty zakusil, byly neuvěřitelné. Díky dešti většina rýžových farem zmizela pod vodou. To znamená, že lidé budou bez jídla, protože si rýži nemohou usušit nebo připravit půdu pro osetí, a hlavně nemohou sklídit úrodu. V Manile a Negros jsou naši členové v pořádku, ale snaží se pomáhat postiženým oblastem.

ZPRÁVA Z BOLIVIE

Možná si čtenáři ještě vzpomenou na nedávný článek v Unitářských listech o hladovce v hlavní město Bolivii. Unitářka Olga Flores jí usilovala donutit současnou vládu Bolivie, aby vyšetřila okolnosti smrti jejího manžela a dalších lidí, kteří byli „zmizení“ vojenským režimem. ICUU, unitářské obce v mnoha zemích a také ústředí NSČU vyvinuly v této věci tlak na bolivijskou vládu a mezinárodní organizace. Olga Flores hladovku ukončila—bolivijská vláda vydala rozhodnutí o otevření archívů a přikázala bolivijské armádě, aby s pozůstalými spolupracovala. Olga děkuje všem, kteří takto pomohli.

KAMARÁDI NA KOLECH

aneb sešli jsme se v Teplicích

Za Obec širšího společenství českých unitářů

Jiří Kloboučník

Den dlouho připravované akce „Kamarádi na kolech, aneb Projedte se s námi podzimní podkrušnohorskou přírodou“ nastal v sobotu 10. října 2009. Plánem a záměrem této akce bylo nejen pozvat širokou veřejnost k prospěšné sportovně-společenské aktivitě, seznámit účastníky, a to hlavně mimoteplické, se zdejšími okolím, přírodou a kulturními památkami, ale v neposlední řadě se poprvé představit v Teplicích i z hlediska naší příslušnosti k Náboženské společnosti českých unitářů.

Akce byla pojata jako pohodová projížďka teplickým okolím a blízkým Podkrušnohořím s několika zastávkami na místech pozoruhodných svými přírodními nebo kulturními zvláštnostmi. Kromě cyklovýletu byla současně připravena i několika-kilometrová trasa pro zájemce o pěší turistiku.

Krátce po osmé hodině se na historickém Zámeckém náměstí v Teplicích, místě startu, začali scházet první účastníci. Bylo pro nás potěšujícím zjištěním, že i přes nepříliš optimisticky tvářící se počasí, zaujala naše nabídka příznivce pobytu na zdravém vzduchu a přišli s námi prožít sobotní den. Propagace akce, které proběhla mimo jiné i v místním tisku, přinesla své ovoce. Do devíti hodin, kdy byl stanoven odjezd a odchod, se utvořily dvě skupiny výletníků. Každý obdržel plánek trasy a jako pozornost od pořadatelů kousek rychlé energie na cestu ve formě oplatky. Několik minut po deváté jsme vyrazili.

Rád bych zmínil, že jsme na akci přivítali i nám všem známé tváře z řad unitářů – rodinu Samojských, Jiřího Šulce a Miloše Hlávků.

Trasa cyklovýletníků vedla přírodou přes Duchcov, kde jsme si připomněli nejslavnějšího „občana“ Duchcova Jacoba Casanovu, který zde prožil poslední léta svého života, prohlédli si vzácný barokní zámek Valdštejnů se sochami M. B. Brauna i přilehlou zámeckou zahradu. Cesta vedla dále do Oseka, kde se nachází významná kulturní památka – cisterciácký klášter s mnoha cennými díly. Poslední zastávkou bylo městečko Hrob, s pozůstatky zbořeného protestantského kostelíka, jehož vypálení a zničení bylo jedním z důvodů pro rozdmýchání třicetileté války. Zmínil jsem pouze nejvýznamnější cíle naší cesty, neboť celá zdejší oblast je velice bohatá svými dějinami a odkazem dnešku.

Velmi bych chtěl poděkovat naší sestře Kateřině Samojské, která se ochotně ujala role průvodkyně, během cesty nás seznámila s mnoha zajímavými informacemi a podala odborný výklad k navštíveným památkám.

Pěší turisté měli svojí trasu, zvolili si procházku z města Dubí k jezeru Barbora, kde jsme akci ukončili. Všichni jsme se zde sešli v odpoledních hodinách. Čekalo nás zde posezení u táboráku, opékání dobrůt a hlavně příjemná kamarádská atmosféra. Bylo si o čem povídat, nejen o zážitcích během cesty, ale našli jsme i další mnohá společná témata. Právě toto neformální zakončení uprostřed přírody, v kroužku kolem příjemně hřejícího ohně, udělalo tu nejlepší tečku za celou akci. Věříme, že jméno unitářů v Teplících zaznělo a při příští akci, třeba i jiného druhu, už nebudeme teplecké veřejnosti neznámí.

UDÁLOSTI, KOMENTÁŘE

HLADOMOR V BARMĚ

V těžko dostupných a extrémně chudých oblastech Barmy u hranic s Indií a Bangladéše propukl hladomor. Důvody hladomoru jsou dva. Tou základní příčinou je cílená genocida prováděná vládnoucí vojenskou juntou. Vojáci vraždí ženy a děti, mučí a znásilňují, deportují oponenty na nucené práce, konfiskují půdu, vymáhají desátky a nepřiměřené daně. Druhou příčinou jsou bambus a krysy. V severozápadní oblasti Barmy začal v roce 2007 kvést specifický rod bambusu a oblast postupně zamořily hordy krysy. Je to přírodní fenomén, který se odehrává jednou za 50 let. Bambus plodí ovoce, které poskytuje vydatné živiny lesním krysám. Díky této potravě se krysy mnohonásobně přemnoží, zaplaví oblast a začnou likvidovat úrodu i zásoby vesničanů. Zničeny jsou tisíce akrů zemědělské půdy. Než se vegetace vzpamatuje a vesničané mohou zase osívat svá pole, uplyne 5 let. Dopady hladomoru jsou katastrofální. Postiženo je na 200 vesnic a v nich více než 100.000 Barmánců čjinského etnika, kteří umírají hladem a na nemoci z podvýživy. Stovky rodin opustily své vesnice a směřují k indickým hranicím, aby zde našly jídlo a práci. V některých vesnicích zůstali jen staří a nemohoucí. Další velké migrace se očekávají. Následky hladomoru se snaží zmírňovat svépomocné organizace Čjinů, ale podle zprávy Chin Human Rights Organization se potřebné pomoci dostává jen 10% obětí. Barmská vojenská vláda utrpení svých obyvatel ignoruje. Pomozme Barmáncům přežít zbývající 3 roky hladomoru! Jejich vláda jim nepomůže a sami si pomoci nemohou. Pomozme zajistit hladovějícím přísun rýže a léků z indické strany hranice. Více informací a podrobností o možnosti pomoci najdete na webové stránce www.burma-center.org

CO PRO VÁS ZNAMENAJÍ VÁNOCE?

Petr Samojký

Příští číslo Unitářských listů bude věnováno Vánocům. Lépe řečeno, abychom byli objektivní, bude věnováno ročnímu období, kdy někteří lidé slaví Vánoce. Přelom kalendářního roku, ale i specifická atmosféra prosince, je pro člověka ode dávných věků podnětem k zamýšlení a trochu jinému chování. Zamysli se proto i ty: jak to období prožíváš? Jak se změnilo tvé vnímání a prožívání Vánoc, od doby tvého dětství do dnes? Dáváš přednost tradičním vánočním zvykům, nebo se snažíš Vánoce ignorovat? Nebo slavíš Slunovrat? Nebo ještě jiným způsobem obohacuješ čas konce roku? A nezůstaň jen u zamýšlení – poděl se o své myšlenky a napiš nám je do Unitářských listů!!! **Uzávěrka pro prosincové číslo je 7. 12.**

ZPRÁVY Z ÚSTŘEDÍ NSČU

Mirek Katzl,

vedoucí tajemník NSČU

Zdravím všechny čtenáře z ústředí NSČU. Zde je několik novinek: v říjnu opět začala výuka angličtiny pro unitáře – mírně pokročilí ve 14:00 a konverzace v 15:00 v prostorách pražské obce. Další zájemci jsou vítáni.

Obce a členové NSČU si v ústředí mohou vyzvednout novelizovanou verzi Ústavy NSČU.

Zprávu z Bolívie si můžete přečíst v rubrice Letem unitářským světem v tomto čísle Unitářských listů. Zvažujeme možnost alespoň nějaké pomoci lidem krutě postiženým přírodní katastrofou na Filipínách a Sumatře. Uvítáme Vaše nápady.

NÁRYS DĚJIN UNITÁŘSTVÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH

Drahoň Špale - 18. část

Norbert Fabián Čapek a vznik náboženské společnosti čs. unitářů

„Každé náboženství je pro svobodné bratrství výzkumným polem, jako vůbec lidský život ve všech jeho vztazích. Proto Svobodné bratrství vítá pravdu, ať přichází z kterékoliv strany.“ Věda je plně uznána a respektována. „Vědecká metoda je považována ve Svobodném bratrství za jedině spásný prostředek ku zjišťování pravdy i v náboženství a pravda vědecky ověřená stojí v lidském poznání nejvýše.“ Nejodlišnější od tradiční teologie je princip autority. „Sídlo autority je v duši lidské. Ježto kriteriem veškerého poznání jest jedině rozum a měřítkem mravního konání jest jedině svědomí, jest rozum spolu se svědomím nejvyšší autoritou. Proto ve smyslu Svobodného bratrství lze mluvit jen o společném úsilí, nikdy však o závazné konfesi, byť by byla sebepokrokovější.“ Poměr k bibli z řečeného jasně vyplývá. Je chápána jako jeden z nejcennějších projevů náboženského myšlení, tedy jako kniha lidská ne zjevená. Vedle hlubokých náboženských a mravních pravd jsou v ní i názory překonané. Svobodné bratrství

vyzdvihuje tzv. živou bibli, což je výběr nejlepších statí z bible a jiné náboženské literatury všech dob a národů, které mohou být kdykoliv nahrazeny lepšími, životnějšími.

Pokud jde o chápání božství: „Ve svobodném bratrství převládá názor, že Bůh je přítomný a činný v každém normálním projevu života lidského i mimolidského a že lidská osobnost je nejvyšším známým projevem Božím na zemi. Avšak cele nelze Boží jsoucnost vyjádřit něčím omezeným, co by člověk mohl vyslovit nebo sobě představit (Bůh je imanentní a transcendentní současně). Zjevuje se každým projevem života, nejvíce však v touze člověka po pravdě a dokonalosti. Oproti ostatním církvím, které spatřují zjevení Boží v ojedinělých a výjimečných zjevech a zkušenostech usiluje Svobodné bratrství o jeho poznávání v přirozeném řádu světa hmotného i duševního.“ Christologie je typicky unitářská. Ježíš je odmítnut jako Bůh a vyzdvižen

jako mravní a náboženský vzor.

„Zaslouhuje úcty a následování jako velký Mistr lidského pokolení, který svým životem a učením obohatil neskonale lidstvo. Humanitně a realisticky je pojata eschatologie.“

„Ve smyslu Svobodného bratrství nedocházíme spásy ničím, co by za nás někdo vykonal aneb co o něčím konání myslíme nebo věříme. Spásy docházíme jen vlastním mravním úsilím. Vlivy zvenčí mají jen hodnotu sugestivní. Účinky se jeví v charakteru, v činech a obcování člověka.“ Patrně tedy, že spása nezáleží v překonávání dědičného hříchu, ale v pochopení smyslu života a jeho naplnění.“

„Smyslem života a všech proměn bytí jest nekonečný vývoj v Bohu, jeho nekonečné tvoření a sebevyjadřování. Smysl života člověka je v tom, aby bral podíl na tomto Božím životě a vyjadřoval Boha podle stupně svého vývoje.“

Při pozorném zkoumání tohoto křesťanství, zvláště vzpomeneme-li si na v úvodu této studie vytyčené unitářské zásady, vytanou nám jistě v mysl stará heretická hnutí od katarů až po josefinské deisty, které jsme sledovali v minulých kapitolách. Budeme při tom nuceni konstatovat shody, zejména v podstatných bodech. Není na tom nic divného, naopak je to zcela přiroze-

né a zákonité. Je to důkaz, že čsl. unitářství je výslednicí a dědicem stoletých snah tzv. „třetí strany“ o nalezení své adekvátní náboženské formace.

Zbývá jen malý dodatek. Když se neuskutečnila očekávaná odluka církve od státu, podařilo se novému náboženskému útvaru zajistit a postavit na roveň ostatním státem uznaným církvím a náboženským společnostem tím, že byla vypracována ústava nové společnosti s názvem „náboženská společnost čsl. unitářů“ a zažádáno o státní uznání. Žádost bylo vyhověno a ústava schválena výnosem ministerstva školství a osvěty ze dne 30. června 1930, kterým se dostalo unitářské společnosti státního uznání. Zatímco Svobodné bratrství se omezilo na činnost hospodářskou a organizační, Náboženská společnost unitářů pracuje na poli čistě náboženském. Protože jí byly vneseny do dosavadního ničím nerušeného poklidu církevního křesťanství nové myšlenky a průbojně zásady, jež jsou odlišné od hledisek všech ostatních církví a denominací, a jejichž dynamičnost i nadále příznivě ovlivňuje současné vývojové dění, možno konstatovat, že unitářství znamená žádoucí duchovní přínos pro český náboženský život.

Dovětek

Snad nebude na škodu, dodáme-li k těmto sedmi kapitolám ještě několik slov. Jde v nich skutečně jen o stručný nárys historického vývoje unitářství v našich zemích, nikoliv o ideový rozbor z hlediska systematické teologie. Ideové náhledy jsou zde vždy spíše jen nahozeny, nikoliv detailně zhodnoceny ze stanoviska dnešního věroučného unitářského názoru.

Z charakteristiky předunitářských sekt, jak jsme je poznali, vyplývá dosti značné ideové rozpětí mezi jednotlivými směry. Vzniká proto pochybnost, zda opravdu spolu souvisí např. skupina orientovaná jasně racionalisticky a skupina, zaměřená panteisticko-mysticky. Skutečně k sobě patří a systematicko teologický rozbor by nám ukázal vnitřní spjatost obou náhledů. To by již ovšem bylo mimo rámec této práce, která se nechce ideovou problematikou zabývat.

Přesto však třeba říci, že unitářství byl vždy myšlenkově značně rozsáhlý a někdy až téměř roztříštěný, neboť mu chyběla ona jednotící linie a vnitřní sevřenost, jak ji vidíme např. v katolicismu. To ovšem vyplývá do značné míry z jeho ideových principů a historického vývoje. Má to své klady, ovšem i zápory a skrytá nebezpečí, jichž si musí být unitář vědom, aby se nerozply-

nul v eklecticismu a názorové neurčitosti.

Je proto příznačné, že i v organizovaném čl. unitářství (od r. 1921) byla vždy myšlenková situace vyznačena tím, co bychom snad mohli nazvat menší homogennitou. To je prostě bytostná danost, plynoucí z principu svobody svědomí, jež se v unitářství vždy projevovala, projevuje a bude projevovat. V této souvislosti bude tudíž užitečné všimnouti si přítomného stavu československého unitářství po této stránce. Usnadní nám to pochopení jeho historického vývoje a souvislosti v něm.

Když N. F. Čapek zakládal Svobodné bratrství, nešlo mu apriorně o prosazení nové teologické orientace. Vycházel z pozorování toho, co různé církve způsobují v myslích svých vyznavačů, nakolik je těmto věřícím víra hybnou a tvůrčí silou, jež by přetvářela jejich život. Díval se nejen očima dlouholetého duchovního, ale i praktického psychologa, široké erudice a zkušenosti a viděl, že „stinnou stránkou dosavadního českého náboženského života, který byl pěstěn církvemi ortodoxními, byl pesimistický pohled na člověka, život i svět, dále strach ve všech jeho formách, odklon od života pozemského a přílišné zdurazňování života záhrobního.“ Proto se Čapek soustřeďuje více na prak-

tické hodnoty náboženství a především člověk se mu stává středem pozornosti a cílem nového náboženského snažení. Mezi tématy jeho promluv té doby nacházíme často takovéto náměty: „Životní optimismus – Věčné mládí – Umění násobit radost apod.“ Tato skutečnost spolu s tím, že Svobodné bratrství rozvíjelo ve svém působení i činnost ryze kulturní, poukazuje na jistou dvojklanost typickou i pro světové unitářství. Jde tu v podstatě o protiklad teocentrismu a antropocentrismu, který ovšem v unitářství ztrácí ostří, jež má např. v protestantismu, což je dáno monistickým unitářským východiskem. Přes to se však nebezpečí tohoto protikladu významně projevilo v našem unitářském hnutí po druhé světové válce, kdy zesílilo čistě kulturní a sociální zaměření na úkor náboženského. Šlo tehdy o to, zda se unitářství bude orientovat převážně kulturně nebo nábožensky. Situace se vyřešila opuštěním ryze humanitního směru na základě přesunu v členstvu a rezignace části duchovenského sboru, čímž byla zachována pro budoucnost jasně náboženská linie.

Přidejme ještě několik poznámek k dnešnímu stavu ideovému. Bezpečně konstatujeme, že základní linie, vytýčená N. F. Čapkem, se stále udržuje. Uplatňuje se však zá-

roveň snaha znovu promyslet unitářskou věrouku a mravouku na bezpečném filosoficko-náboženském podkladě. Situaci mezi příslušníky je těžko bezpečně vystihnout. Její zachycení by předpokládalo statistiku, kterou nemáme po ruce, ač ani ta v podobných případech není zcela spolehlivým ukazatelem. Že mezi členstvem se projevuje mnoho různých osobních zaměření, je zcela nepochybné. Unitářství si nikdy nečinilo nárok na to, že chce bezpečně dovést své příslušníky ku spáse, ale chce vyvést bloudící z duševního zmatku, ukázat jim cestu z roztržštěnosti světa moderní kultury a poskytnout vodítko, s jehož pomocí by našli správný postoj k Bohu, lidské společnosti a sobě samým. V unitářství jde skutečně jen o vodítko, které ponechává každému volnost, aby si detaily domýšlel na základě svých zkušeností a svého vnitřního založení, čímž je přiveden k tomu, že to co věří, skutečně žije, jsa k tomu nucen autoritou vlastního nitra a svědomí.

/Pokračování příště/

HUMOR SOLÍ ŽIVOTA

**Unitář chrání duchovní život
před projevy moci,
brání se autoritě mocipánů.**

Unitářská představa Soudného dne.

KAMARÁDI na KOLECH

Teplice
10. října 2009